

נח

הי' צדיק תמים, אבל אילו הי' בדורו של אברהם שלאחרי „דורותיו“ לא הי' נחשב לכלום:

וגם הפירוש בבר „אילו הי' בדורו של משה או בדורו של שמואל“ י"ל בפשטותי, שכוונתו למעט בה „גנאי“, ד- דוקא בדורו של משה ודורו של שמואל לא הי' (נחשב ל) צדיק⁹, כי משה הי' מב- חר מין האנושי אביהן של כל הנביאים¹⁰ אשר דבר ה' אתו פנים אל פנים¹¹, וכן שמואל שהי' שקול כנגד משה ואהרן¹², ולכן דוקא בדורותם לא הי' נח (נחשב ל) צדיק, אבל בדורות אחרים הי' (נחשב ל) צדיק וכו';

אבל פירוש הזהר, שדיוק הכתוב הוא בנוגע לשלשת הדורות, „דרא דאב- רהם ודרא דמשה ודרא דדוד“ – דורש ביאור הטעם שדוקא בשלשה דורות אלה לא הי' „נחשב לכלום“¹³?

א. על הפסוק „נח איש צדיק תמים הי' בדורותיו“¹⁴, אתא בזוהר¹⁵: „אבל בדרין אחרנין אינו נחשב לכלום כגון דרא דאברהם ודרא דמשה ודרא דדוד“.

והנה פירוש בדיוק כזה (ש„בדורותיו“ הכוונה לאפוקי בדורות אחרים – „ל- גנאי“), הובא בכמה מקומות ברז"ל – בשינויים בנוגע להמכוון של הדורות האחרים: בגמ'¹⁶ – „בדורותיו ולא בדו- רות אחרים“ סתם: בתנחומא¹⁷ – „אילו הי' בדורו של אברהם אבינו לא מצא ידיו ורגליו“ (ועד"ז הוא בפרש"י עה"ת „אילו הי' בדורו של אברהם לא הי' נחשב לכלום“): ובבר' – „אילו הי' בדורו של משה או בדורו של שמואל לא הי' צדיק“.

והנה, פירושו של התנחומא שהכוונה היא למעט „בדורו של אברהם“ מובן בפשטותי, כי אברהם הי' הצדיק שבא בסמיכות¹⁸ לאחר דורותיו של נח, ולכן מסתבר לפרש כוונת הכתוב „צדיק תמים הי' בדורותיו“, שדוקא „בדורותיו“ של נח¹⁹

(1) ריש פרשתנו.

(2) ס, א – בתוספתא.

(3) סנהדרין קח, סע"א. וכן בתנחומא באבער

פרשתנו ו.

(4) פרשתנו ה.

(5) פ"ל, ט.

(6) וראה בארוכה במפרשי רש"י כאן, בביאור הטעם שבגנאי נקט אילו הי' בדור אברהם, ולא כב"ש דורשין אותו לשבח – כש"כ שאילו הי' בדור צדיקים סתם.

(7) ויתירה מזו, נולד ג"ח שנה לפני מיתת נח.

וראה ראב"ע ריש פרשתנו.

(8) ראה אבות פ"ה מ"ב: עשרה דורות מאדם

ועד נח . . מנח ועד אברהם.

(9) וראה יפ"ת השלם ונור הקודש השלם לבר.

(10) ראה רא"ם ודברי דוד (להט"ו) לפרש"י (וכן

ביפ"ת ונוה"ק לבר) בתיווך ב' הפירושים –

דורשים לשבח ודורשים לגנאי, שלכונ' אם הי'

בדור צדיקים הי' צדיק יותר, ולכונ' מצבו דעתה

לגבי דור צדיקים אינו נחשב כו'.

(11) פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק היסוד

השביעי.

(12) תשא לג, יא. וראה בהעלותך יב, ח.

ובארוכה בפיה"מ שם. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"ד.

(13) הובא במפרשי המדרש – מתנחומא קרח ה.

פרש"י שם טז, ז. ועוד.

(14) בבאר בשדה על פרש"י פרשתנו (ועד"ז

בנצוצי זוהר לזוהר פרשתנו שם), מפרש כוונת

הזוהר – ששלשה צדיקים אלה בקשו רחמים על

אנשי דורם: אברהם ביקש רחמים על אנשי סדום,

משה ג"כ ביקש רחמים על דורו כמה פעמים ואמר

[וג' צדיקים אלו נרמזים בשם אדם ר"ת אברהם יוד משה, והיינו שהשם למת תכלית בריאת ה"אדם" היא ע"י ג' אופני העבודה של אברהם משה ודוד].

וזהו תוכן פירוש הזוהר, שהגם שנח "ראה עולם חדש"¹⁷, ובפשטות שהי' לאחר המבול – כדוגמת אדם הראשון שממנו בא כל מין האנושי, ונח גם מילא בעבודתו את התפקיד של "אדם"¹⁸, מ"מ, לגבי ג' הצדיקים שבשלשה דורות אלו אינו נחשב לכלום.¹⁹

וטעם הדבר מובן, כנ"ל, כי עיקר התחלת העבודה במילוי כוונת הבריאה היתה ע"י ג' הצדיקים ("אדם") בשלשה דורות אלה.

ג. ובפרטיות יותר י"ל:

(17) ראה אוה"ת שופטים ע' תתנ: ר"ה ע' אשיג ואילך (ועוד) – שאברהם תיקן מה שקלקל אדם.

(18) במ"א (ראה ערכי הכינויים לבעל סה"ד בערכו (בהגהה) מבואר הר"ת אדם: אדם דוד משיח ואכ"מ.

(19) ב"ר פ"ל, ח.

(20) משא"כ לפני"א לא היו שייכות עבודות אלו, כי העולם הי' כשפל המצב.

(21) וזהו שמדייק בזוהר, אבל בדרין אחרנין אינו נחשב לכלום, ולא כלשון המדרש, אילו הי' בדורו .. לא הי' צדיק: במדרש מדובר אודות דרגת נח עצמו, שאף שבדורו הי' אדם הגון וצדיק, מ"מ אילו הי' (במצב זה) בדורו של משה או בדורו של שמואל "לא הי' צדיק": אבל בזוהר נקט בלשון הווה, אבל בדרין אחרנין אינו נחשב לכלום (ולא אילו הי' כו"ו), והיינו דעבודת נח היא עבודה בשלימות, אלא שפעולת עבודה זו בנוגע ל,דרין אחרנין" אינה נחשבת לכלום [בסגנון אחר, אינו נחשב לכלום] לא בא לבטל ולשלוש עבודת נח, אלא להגדיר סוג ואופן עבודתו, כדלקמן בפנים]. וראה לקמן סי"ח.

ב. ונ"ל, דג' הצדיקים שבג' הדורות שנקט בזוהר – בהם ועל ידם היתה התחלת ג' העיקרים במילוי תכליתה וכו' – נתה של הבריאה (שהיא בשביל ישראל שנק' ראשית ובשביל התורה שנק' ראשית¹⁵) – שהם ישראל, תורה ומלכות: אברהם אבינו הוא התחלת עם ישראל, עיקר מעלת משה היא שעל ידו ניתנה התורה לכלל ישראל, וישראל במצב דשלימות בעולם כשהם במצב דמלכות ודוד הוא ראשית והתחלת "עיקר המלכות"¹⁶.

מחני נא (תשא לב, לב. וראה שם, יא ואילך) ודוד הע"ה ג"כ הי' מתפלל אפי' על איביו וכדכתיב ואני בחלותם לבושי שק וכו' (תהלים לה, יג ובפרש"י ומצ"ד שם), וכן מצינו בדוד שאמר (ש"ב כד, יז) תהי נא ירך בי וגו' (ראה מכילתא בא בתחלתה), משא"כ נח לא התפלל על אנשי דורו, וכמו שגינו אותו בזוה"ק ובמדרש הנעלם (זח"א סז, ב. קו, א. בהשטות שם רנד, ב. ח"ג טו, א ואילך. תקי"ז סט"ס (ק"ג, א). ו"ח (מהנ"ע) פרשתנו כג, א), ולכן נק' מי המבול "מי נח" כיון דלא בעי רחמי על דוריו.

אבל לכאורה דוחק לפרש כן בזוהר כאן, כי בזוהר בשאר המקומות, כשמדבר בהחסרון מה שנח לא בעי רחמי על עולם, נאמר זה בניגוד לאברהם ומשה ולא נזכר דוד (ואולי י"ל, לפי שלא מצינו שתפלת דוד תהי בכללות על כלל ישראל, כ"א על איביו, או בנוגע למצב מסויים).

[ולעזיר מוז"א קו, א (וראה גם בהשטות ובז"ח שם), אוף אברהם לא עבד שלימו כדקא יאות", דביקש רק אם יש עשרה צדיקים ולא בעי רחמי יותר, ורק משה עבד שלימו כדקא יאות].

(15) תנחומא (באכער) בראשית ג' והי' פרש"י ר"פ בראשית.

(16) ל' הרמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ח.

(*) בבאר בשדה (וכן בנזח"ק השלם לב"ר) מפרש כן הכוונה במדרש. אילו הי' בדורו של משה או בדורו של שמואל (דגם שמואל התפלל על דורו, כמו שמביא בבאר בשדה שם מש"א יב, כג).

הארץ (העולם) במצב של "ראה", ועי"ז שישארל קבלו את התורה – "שקטה".

וזהו השלב הב' בעבודת האדם, קיום העולם ע"י התורה, שע"י עבודתם של בני' בלימוד התורה וקיום המצות (האפשרי דוקא בעוה"ז), פועלים קיום מציאותו של העולם.

דרא דדוד: "עיקר המלכות" ¹⁶ היא מלכות בית דוד, שענינה הוא להמליך את הקב"ה על העולם כולו. וכמו שהי' כפשוטו, שע"י דוד הי' גמר כיבוש ארץ ישראל מאוה"ע, ועד למצב שכולו מלכות תיכף בתחלתו כמו שהי' בימי שלמה, שהאומות הביאו מתנות לשלמה ¹⁷ – שע"י מלכות בית דוד הי' גילוי מלכות הקב"ה בעולם.

וזהו החידוש בדרא דדוד על דרא דמשה, שע"י התורה ומצות הוא קיום העולם כמו שהוא, ועי"י גילוי המלכות נפעלת עלי' בעולם,

והשלימות בזה תהי' עי"י "מלך" האחר-רון מבית דוד, שהוא "משיח האחרון" ¹⁸ הנקרא "מלך מבית דוד" ¹⁹ בביאת משיח צדקנו, שאז תתגלה מלכותו של הקב"ה בעולם כולו, הן באוה"ע, ש"יתקן" ²⁰ את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד ש-נאמר ²¹ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה: : ולעבדו שכם אחד", "והלכו" ²² עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורינו מדרכיו ונלכה באורחותיו"; והן בכל הנבראים שבעולם – ש"לא ירעו ולא ישחיתו בכל

החידוש בזה שלמרות גדלותו וצד-תו של נח אין עבודתו נחשבת לכלום לגבי דרגת עבודתם של אברהם משה ודוד – הוא, משום שבעבודת נח עצמו היתה מעין העבודה המיוחדת שבג' דורות אלו עי"י צדיקים הנ"ל.

וביאור הדברים יובן, בהקדם החידוש בעבודת האדם שבג' דורות אלו, שהם ג' שלבים ודרגות בסדר העבודה:

בדרא דאברהם: על אברהם שהי' היהודי הראשון, נאמר ²², "אחד הי' אבר-הם", ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא (אברהם) מעבר אחד" ²³ – כל העולם היו עובדי ע"ז ו"אברהם" ²⁴ עבד ונתחכם מאליו ועבד הקב"ה, ועמד בתוקף נגד כל העולם, וידע שכל העולם טועים ²⁵ וכו'.

וזהו גם הענין היסודי והראשי ב-עבודת האדם בכלל, שבנ"י מתחזקים בדביקותם בה' ועומדים בתוקף בע-בודתם – נגד ע' האומות וכל העולם המנועים ומעכבים וכו'.

דרא דמשה, דור מ"ת: החידוש בה-עבודה של דור מ"ת הוא, ש(לא רק שאין העולם מפריע לעבודת האדם, אלא להיפך) שעבודת האדם פועלת בעולם קיומו וביסוסו, וכמרוז"ל ²⁶ עה"פ ²⁷, "ארץ יראה ושקטה" מתחלה יראה ולבסוף שקטה [דתנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית, "אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתהו ובהו" ²⁸], דלפני מ"ת היתה

(22) יחזקאל לג, כד.

(23) ב"ר פמ"ב, ח. פס"ר פל"ג.

(24) פס"ר שם.

(25) ראה בארוכה רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג.

(26) שבת פח, א. ושי"ג.

(27) תהלים ע, ט.

(28) ראה מ"א קאפיטל יוד.

(29) ל' הרמב"ם הל' מלכים פ"א ה"א.

(30) רמב"ם שם ה"ד.

(31) צפני' ג, ט.

(32) ישעי' ב, ג.

התחזק נח ו"צדיק תמים הי' בדורותיו", ולא נגרר אחרי הנהגת כל הדור, ואדרבה "הי' נח הצדיק מוכיח בהם ואומר להם עשו תשובה".³⁹

(ב) כמו כן הי' בעבודתו ענין של פעולה בעולם (ע"ד פעולת מתן תורה⁴⁰), שעל ידו היתה הצלת כל העולם כולו⁴¹, עד שהקב"ה נשבע ש"לא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהי עוד מבול לשחת הארץ".⁴²

(ג) ויתירה מזו: במעשי נח היתה גם פעולה של "עלי" ושינוי בעולם (ע"ד פעולת מלכות ב"ד). דבתיבת נח היו כל מיני בהמות וחיות כו' וביניהן גם חיות טורפות ודורסות, ואעפ"כ לא עשו שום רעה זה לזה כלל. ומבואר בזה⁴³, שהוא לפי שבתיבת נח הי' שורר מצב של שלום ע"ד מ"ש לע"ל⁴⁴, "וגר זאב עם כבש גו' לא ירעו ולא ישחיתו גו'", כי אז (בתיבת נח) הי' "גילוי" שלמעלה מגדרי העולם (כפי שהוא מצד עצמו).

[ובאמת הי' מצב זה לא רק בהמצאם בהתיבה, אלא גם לפני כניסתם בה, וכמבואר ברז"ל ובפרש"י⁴⁵ שלא באו אל התיבה אלא אלה שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם, ועוד זאת שמאליהם באו — שכל זה הוא נס נפלא וגדול ביותר:

(39) סנהדרין קח, סע"א. וראה גם פרש"י פרי שטני שם, יד.

(40) להעיר שנח למד תורה (פרש"י פרשתנו ז,

ב).

(41) ובאופן ד, לא ישובות" (פרשתנו ח, כב).

(42) פרשתנו ט, יא.

(43) ד"ה כי פדה לאדה"ז (סה"מ אתהלק לאוניא ע' נ"ח). ועם הגהות אוה"ת פרשתנו (כרך ג) חרטס, א ואילך. המשך וככה תרל"ז פצ"ה:ו. ובכ"מ — ראה בארוכה לקו"ש חכ"ה ע' 29 ואילך. ושי"נ.

(44) ישע"י יא, ו"ט.

(45) סנהדרין שם, ב. פרש"י פרשתנו ו, כ.

הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".³³

[נסוד וסמוכין לפירוש זה (בדברי הזהר), יש למצוא בביאור אאמ"ר ל- זוהר שם בפרשתנו³⁴, וז"ל: "קחשיב אלו הג' אברהם משה דוד. הוא, כי אלו הג' הם הג' כתרים. כתר כהונה, כתר תורה, כתר מלכות".³⁵ כהונה אברהם איש ה' חסד, והכהונה ניתנה לאברהם, כמ"ש³⁶ אתה כהן לעולם. תורה משה, כי התורה ניתנה ע"י משה, ונקראת תורת משה. מלכות דוד, כי המלוכה ניתנה לדוד לעולם",

דענין "כתר כהונה" הוא ע"ד משנת"ל בגדר "דרא דאברהם", שהרי ענינו של הכהן הוא שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו, שבכללות זהו ענינו של עם ישראל, ולא עוד אלא שגם התואר "כהונה" שייך לכל ישראל, כמ"ש הרמב"ם³⁷ שזה שייך לכ"א "להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה'", ולפרוק "מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם (שאז) הרי נתקדש קודש קד"שים".]

ד. והנה (מעין) שלשת אופני עבודה אלו היו אצל נח בתקופת המבול:

(א) בעבודתו בעצמו — שהיא בדוגמת מה שהי' אברהם "מעבר אחד כו'". דאף שהדור הי' בשפל המצב ביותר — "הש" חית כל בשר את דרכו על הארץ"³⁸, מ"מ

(33) שם יא, ט.

(34) לקלו"צ הערות לזח"א ע' כב.

(35) אבות פ"ד מ"ג (ושם) (ועד"ז הוא בכ"מ ברז"ל) הוא בסדר אחר. ואכ"מ.

(36) תהלים קי, ד. וראה בארוכה אוה"ת (יהל אור) עה"פ שם ס"ח (וש"נ) שקאי על אברהם.

(37) סוף הל' שמיטה ויובל.

(38) פרשתנו ו, יב.

בעיקרו ענין של מניעה והפרשה, והיינו, שלהיות ש"עירי פרא אדם יולד", יש לחנכו ולהרגילו שילך בדרך הישרה באופן שכשיגדל ילך בדרך התורה⁴⁹.

ומטעם זה: א) אף שהחינוך הוא בכל המצות, חובת החינוך היא במצות ל"ת יותר מבמ"ע⁵⁰; ב) "מחנכין אותן (ה' קטנים) לעבוד מיראה"⁵¹, והיינו שאופן קיום המצות של הקטן אינו באופן של קיומו של הגדול המחוייב, ש"עושה האמת מפני שהוא אמת"⁵².

ונמצא שעיקר החילוק בין גדר חינוך דקטן לקיום המצות דגדול הוא – דה' קיום מצד חינוך אין בו תכלית לעצמו, אלא תכליתו שיהי' מחונך ורגיל במצות שיתחייב בהן בגדלותו; ואילו קיום ציוויי ה' בגדול הרי תכליתו הוא בה' קיום עצמו – לקיים ציוויי ה'.

וזהו החילוק בין עבודת ופעולת נח בשלשת הענינים הנ"ל (ישראל, תורה ומלכות), שהיתה רק בגדר חינוך, ובין עיקר ענינו כפי שהיו (דרא ד) אברהם, משה ודוד⁵³:

א) שבעלי חיים שבהעולם באים מ' אליהם: ב) המובחרים שבהם (מינים טהורים) באו שבעה שבעה, ומשאר המינים באו שנים שנים: ג) בלכתם אל התיבה הלכו בסדר מסודר כו' מבלי להזיק זל"ז.

וזהו עומק כוונת דברי הזוהר כאן, דהגם שעבודת נח היתה עבודה נעלית ומיוחדת, המתאימה להיות יסוד להנהגת העולם מחדש, ובמילא היו כלולות בה כל הג' דברים הנ"ל, בהשלמת עבודת ה"אדם" בהבריאה (א) לעמוד על משמר-תו חזק באופן שלא יתפעל ולא יתחשב עם סביבתו: ב) לפעול יציבות וקיום ב' עולם: ג) להעלות את העולם למעלה יותר מכפי שהוא מצ"ע גם בתכלית הטוב – מ"מ "אינו נחשב לכולם".

וטעם הדבר, כי זה הי' מעין גדר חינוך בלבד⁵⁴ להשלמת הבריאה – ג' עבודות אלו כמו שהיו לאמיתתם, בדרא דאברהם בדרא דמשה ובדרא דדוד.

ה. וי"ל הביאור בזה:

אף ע"פ שבעצם מעשה המצוה אין חילוק בין קיומה מצד "חינוך" בלבד לקיומה מצד החיוב (מצווה ועושה) – שהרי כשמחנכין את הקטן במצוה יש לחנכו (לכמה דיעות⁵⁵) לעשות בהכשר גמור כגדול – מ"מ יש הפרש יסודי ביניהם בתוכן ענין הקיום, והוא: ענין החינוך אינו אלא להרגיל את הקטן במצות שיתחייב בהן בגדלותו⁵⁶, שזהו

(46) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 5 (באורא קצת) בפרטיות יותר לגבי קרבת דנה, דחקפת האבות היו כחינוך, וקרבת נח לפני זמן החינוך. ולהעיר דמאברהם התחיל ב' אלפים תורה (ע"ז ט, א).

(47) ריטב"א סוכה ב, ב (ד"ה אר"י מעשה). ר"ן יומא פב, א (במשנה).

(48) ראה רש"י סוכה שם ד"ה מדרבנן: חגיגה ו, א ד"ה קטן.

(49) איוב יא, יב ובמפרשים.

(50) ראה בארוכה של"ה (שער האותיות דרך ארץ) סג, ב ואילך.

(51) ראה שו"ע אדה"א אר"ח סש"מ"ג ס"ב ואילך. חינוך קטן שבתניא בתחלתו (ראה תניא עם ליקוט פ"י כו' – ש) –. הדיעות בזה ראה אנציקלופדי תלמודית ערך חינוך קרוב לסופו. וש"נ. ולהעיר מפרמ"ג פתיחה כלולת ח"ב אות ג' בתחילתו.

(52) ל' הרמב"ם הל' תשובה פ"ה ה"א וה"ה.

(53) רמב"ם שם ה"ב.

(54) וזהו הפ"י בזה, אבל בדרין אחרנין אינו נחשב לכולם, דאף שחינוך הוא יסוד האדם, וכמ"ש (משלי כב, ו) "חנך לנער על פי דרכו גם כי יקין לא יסור ממנה", הרי אופן ודרך העבודה דחינוך לגבי אופן ודרגת העבודה דגדול המצווה ועושה בקיום המצות לשמה, אינו נחשב לכולם.

דרך האמת והבין קו הצדק מתבוננת הנכונה⁵⁷, ולא מצד יראת העונש או לטובת עצמו. ואדרבה, מסר נפשו על אמונה בה⁵⁷. וכמ"ש הרמב"ם⁵⁸ ד"עושה האמת מפני שהוא אמת" היא מעלת אברהם אבינו.

והוא הדבר גם בענין הב' – הצלת וקיום העולם: זה שלאחר המבול נתחדש ש"לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם. . . ולא אוסיף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי. . . לא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהי עוד מבול לשחת הארץ"⁵⁸, הוא (רק) ענין של מניעת דברים בלתי רצויים⁵⁹, שלילת איבוד העולם (ע"ד החינוך להסיר את הנטי' השלילית שבאדם), משא"כ בדרא דמשה, ע"י מ"ת, נתוסף קיום וחיוזוק חיובי במציאות העולם, שרק אז הוצדק קיום העולם.

וכן בענין הג': המצב של שלום ונסים שהיו בתיבה בזמן המבול (ועד"ז בעת ההכנה כו' להמבול) – ה' ג"כ מצד הכרח ההצלה ו"לחיות זרע על פני כל הארץ"⁶⁰.

ואילו ב"דרא דדוד" – היינו מלכותו של דוד, שעל ידו היתה ההכנה לבנין המקדש⁶¹. עם עשרת הנסים שנעשו לאבותינו בביהמ"ק⁶² – ה' אז גילוי

זה שנח "תמים ה' בדורותיו", כלומר ביחס לאנשי דורו, הרי זה (בעיקר) באותם ענינים של רשעות הדור ההוא. וכיון שעיקר רשעות של אותו הדור היתה בענינים שבין אדם לחבירו, גזל וזנות כו', ולא נחתם גזר דינם (של דור המבול) אלא על הגזל⁶³, נמצא, שעבודת נח היתה ג"כ (בעיקרה) בענינים שבין אדם לחבירו. דעניני "בין אדם לחבירו" הרי אין בהם (בכללות, ביחס לעניני "בין אדם למקום") תכלית בפ"ע אלא רק כדי שלא בלבלב "ישבו של עולם", ע"ד ענין החינוך, שאין התכלית בו עצמו אלא כדי להרגיל את המחונך ולהכינו לזמן החיוב (כנ"ל). ועוד זאת: זה גופא לא ה' כ"כ מצד הכרתו ואמונתו בהקב"ה אלא מצד המבול, דכשם שקריאתו לאנשי דורו לעוררם לתשובה היתה מבוססת על האזהרה להעונש שהקב"ה יביא עליהם את המבול, עד"ז מובן שגם עבודתו הוא היתה בעיקר ביראת העונש, ועד שארז"ל⁶⁴ שלא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים, שגם פרט זה הוא כמו "חינוך" מיראה.

משא"כ ב"דרא דאברהם", הרי (א) עיקר החידוש דאברהם (שכל העולם מעבר אחד ואברהם מעבר אחד) ה' לא (רק) בדברים שבין אדם לחבירו, אלא בעניני אמונה – שלילת ע"ז וחיוזוק אמונה בה': (ב) הכרת אברהם בהקב"ה (וכן פעולתו בעולם – ש"התחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לאלוקה העולם. . . ולקרוא בקול גדול לכל ה' עולם ולהודיעם שיש שם אלוהה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד"⁶⁵) באה מזה שהי' "לבו משוטט ומבין עד שהשיג

(58) פרשתנו ח, כא, ט, יא.

(59) ולהעיר דגם שמו של נח הוא ע"ש "זה ינחמנו ממעשינו וממצבנו ידינו גו'" (בראשית ה, כט) – נחמה ממצב בלתי רצוי.

(60) פרשתנו ז, ג.

(61) ד"בכל כחי הכינותי לבית אלקי גו'" (דה"א כט, ב). והביהמ"ק נק' על שמו – ראה תנחומא נשא יג. רש"י נשא ז, א. וגם (לאחרי בנין הבית) פתיחת השערים היתה רק לאחר שאמר שלמה (דה"ב ו, מב) "זכרה לחסדי דוד" (שבת ל, א).

(62) אבות פ"ה מ"ה.

(55) ראה פרש"י ו, יא"ב.

(56) ב"ר פל"ב ו, פרש"י פרשתנו ז, ז.

(57) רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג.

מלכותו של הקב"ה מצד השראת שכינתו בביהמ"ק, ועד שכל העמים ראו גודל פעולת ומעלת מלכי בית דוד והתועלת דביהמ"ק (כנ"ל בימי שלמה), ובפרט כאשר תהי' השלימות בזה לע"ל, שאז "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

ו. ועוד יש לומר, בעומק יותר – ע"פ מ"ש אאמו"ר (בהערותיו הנ"ל), שאברהם משה ודוד, הם ג' הכתרים כתר כהונה כתר תורה וכתר מלכות, וממשיך שם, ש"בנח לא הי' כ"ז, רק כתר שם טוב, שבדורותיו הי' לו שם טוב, שהוא למטה מכל אלו הג'":

התואר דכתר כהונה כתר תורה וכתר מלכות, מורה שענינם הוא למעלה מהראש, כמו כתר כפשוטו שהוא למעלה מראשו של האדם, כלומר, דרגת עבודה שאין האדם מגיע לה בכח עצמו ושכלו, אלא היא למעלה הימנו. ובסגנון אחר: זהו דבר הבא מצד גדרו של הבורא ולא מצד גדרו של הנברא. לאיך, כשהאדם מוכתר בכתר – כתר כהונה כתר תורה וכתר מלכות – אין זה באופן שרוכש דבר חיצוני שהוא דבר נוסף עליו, אלא זה נעשה כל מציאותו (שהוא מוכתר בכתר זה)⁶².

וי"ל שזהו החילוק בין עבודת נח בג' ענינים אלו בהשלמת כוונת הבריאה, דהוי בגדר "חינוך", לעבודות ג' הדורות דאברהם דמשה ודוד, דהוי באופן ד"כתר":

עבודתו של נח ומצבו של העולם

לאחר המבול, היו רק כפי שהנברא יכול להגיע לזה בכחו⁶³, ובמילא, הן בעבודתו לעצמו והן בפעולתו בקיום העולם, לא הי' בזה יציאה מגדר העולם והבריאה – הבריאה נשארה בסוגה וגדרה, שאין לה שייכות (גלו"ה) להבורא. ואילו העבודה בדרא דאברהם⁶⁴ דרא דמשה ודרא דדוד היתה באופן דכתר, מצד הקב"ה שלמעלה מהבריאה, ופשוט שאופן עבודת הנבראים לגבי עבודה הבאה מכח שלמעלה מהבריאה, אינו נחשב לכלום".

ז. הביאור בזה בפרטיות:

עבודת⁶⁵ ה' דנת היתה קשורה עם אלקות כפי שצמצם עצמו כביכול לפי ערך הבריאה, ולכן פעלה אצלו ובו השגתו בהקב"ה רק שלא יגרר אחר שאר בני אדם בהשחתת העולם, היפך ישובו של עולם, ולא למעלה מזה. משא"כ באברהם, אף שהתחלת קירובו להקב"ה היתה ע"י ראיות מעיני ה' בריאה, היתה הכרתו בהקב"ה (גם) כפי שהוא למעלה מהבריאה⁶⁶, בחי' "כתר", ולכן הגיע לדרגת מסירת נפש ש"עושה האמת מפני שהוא אמת".

וכן הוא בענין הב' והג', דמה שנפעל בעולם לאחר המבול, "לא אוסיף לקלל". לא יכרת כל בשר גו"ה והמצב ה' מיוחד שהי' בתיבת נח, אין זה (א) שינוי אמיתי במצב העולם ולא (ב) עלי' אמיתית במצב העולם.

משא"כ פעולת דרא דמשה שע"י התורה, דהיינו קיום העולם, הרי התורה

(63) להעיר מלקו"ש חט"ו ע' 87 ואילך.

(64) ראה ד"ה מי העיר תשי"ג רפ"ט. וראה ד"ה כל הנהגה תרפ"ט (סו"מ קונט" ח"א) פ"ט.

(62) ראה לקו"ש חכ"ז ע' 245. חלק לד ע' 43 ואילך.

מלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים, שזהו כל מציאות הארץ, ע"ד "מים לים מכסים", שאין הים דבר בפ"ע אלא כל מציאות הים הוא מה שהוא מלא מים.

ח. והנה בענין זה יש הוראה בעבודת האדם (כמו בכל דבר בתורה).

וי"ל שזהו דיוק לשון הזהר, אבל בדרין אחרנין אינו נחשב לכלום – בלשון הזהר, ולא בלשון עבר כמו (בתנ-חומא) "אילו ה' בדורו של אברהם לא מצא ידיו ורגליו", או כבב"ר, "לא ה' צדיק", כי עיקר הכוונה בזהר אינה לדבר ח"ו בגנותו של נח, אלא (ובעיקר) בתור הוראה בעבודת כל איש ישראל⁶⁸, דגם עכשיו ישנה העבודה דנח, וע"ז אומר, שלגבי העבודה (עתה) ב, דרא דאברהם, דרא דמשה ודרא דדוד – אופן העבודה דנח, אינו נחשב לכלום.

כלומר:

העבודה בג' ענינים כלליים אלה, ישנה כמו שהיא מצד האדם, שהאדם (הנברא) בא למסקנא, שהדרך הרצוי היא לא להגרר אחרי הסביבה ולא להתפעל ממנה, ולעמוד בתוקף בעבודתו לקונו, ולפעול בעולם ע"י תורה ויתירה מזו לגלות מלכותו של הקב"ה בעולם.

וע"ז מלמדנו פירוש הזהר, שכל ג' עבודות אלו צריכות להיעשות לא (רק) מצד הכרת הנברא, אלא מצד הבורא,

קדמה לעולם⁶⁹, והפעולה ע"י התורה מותנית בתנאי (וכנ"ל) שתנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם יקבלו ישראל את התורה מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתהו ובהו⁷⁰, וכל מציאות העולם התהוותה הוא בשביל התורה שנק' ראשית,

ולמעלה מזה הוא דרא דדוד – ענין המלכות, גילוי מלכותו של הקב"ה בעו-לם, שהיתרון בזה על הפעולה בעולם שמצד התורה הוא, שפעולת התורה בעולם אינה שייכת (כ"כ) למציאות העו-לם עצמו, כי התורה ניתנה רק לישראל, אלא שע"ז שישאל קבלו את התורה וע"י לימוד התורה וקיום המצות דישר-אל, נפעל גם בעולם:

משא"כ במלכות, הרי כשם שהוא בנוגע למלכותא דארעא, שגדר המלכות הוא שזה נוגע לעצם מציאות העם, שכל מציאותם הוא המלך, עד שכל המורד במלכות חייב מיתה, שאין זה בדרך עונש אלא מסובב הבא בדרך ממילא, ועד"ז הוא במלכות שמים, שגם קב"ע מלכות שמים שע"י הביטול למלך (שבעיקרו הוא במלכות בית דוד) הוא באופן שהביטול הוא בעצם מציאותם⁷¹,

הנה עד"ז הוא בפעולת המלכות ב-עולם, שכאשר מגלים את מלכותו של הקב"ה בעולם, אין זה כדבר נוסף על מציאות הבריאה והעולם, אלא שזהו כל מציאות העולם, שנרגש ונגלה בו הקב"ה מלך העולם. וכמודגש בכתוב הנ"ל "כי

68) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 20 ואילך בביאור דברי המדרש והזהר, דמה שיש דורשין אותו לגנאי אין הכוונה לספר חסרונו וגנותו של נח – שהרי אפי' בגנותו בהמה טמאה לא דיבר הכתוב (כ"כ) כגנא, א) – אלא דורשים אין צ"ל הנהגת כא"א, שלא תהי' הנהגתו באופן של גנאי. ע"ש בארוכה.

65) ראה פסחים נד, א. מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. ועוד.

66) ראה לקו"ש ח"ו ע' 91 ואילך.

67) ראה בארוכה בכ"ז לקו"ש ח"ח ע' 25

ואילך. וש"נ.

מלמעלה משכל האדם שהוא בראש.
וכנ"ל⁶⁹.

(משיחות ש"פ נח תשמ"ה, תשמ"ט)

עצמית שבין ישראל להקב"ה [וראה שו"ע אדה"ז
(או"ח מהדו"ת ס"ד סוס"ב) ד"תחילת כניסת נפש זו
הקדושה היא בחינוך לתורה ולמצות]. וזהו גופא
הטעם לזה שחינוך הוא יסוד לכל משך חיי האדם
דגם כי יזקין לא יסור ממנה, כי קיום המצות באופן
דחינוך מצד תמימות ופשטות דקטו, חוכנו ופנימיותו
הוא התקשרות עצמית דנפש הקדושה עם הקב"ה,
וענין זה בקיום המצות אינו בטל ממנו לעולם (ראה
ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 615 ואילך).
ועפ"י ה"ז בהתאם להמבואר (המשך תער"ב ח"א
פר"א) ד"יזכור אלקים את נח" (פרשתנו ת, א) הוא
„מצד עצם מעלת נש"י", וכמבואר בלקו"ש חכ"ב
שם.

צדיקים, דכש"ט — אם שבועצם הוא למטה מהג'
כתרים אך עולה על גביהן. ע"ש.

מצד הקב"ה, שזהו בחי' כתר כהונה כתר
תורה כתר מלכות, עבודה הבאה

(69 ראה זהר שם פי' הב' „קיו אילו הי' בדרא
דכלהו צדיקים", ובהדרש לשבח בסנהדרין, ב"ר
ורש"י (הנ"ל ס"א).

וע"פ הידוע דאלו ואלו דא"ת, ובפרט ע"פ פי'
המפרשים (הנ"ל הערה 10) דבנדוד לא פליגי — יש
לפרש ע"פ הנ"ל ס"ה:

זה שנת"ל שאופן עבודת ותקופת נח „אינו נחשב
לכלום" להיותה בגדר חינוך שאינו תכלית בפ"ע
אלא הוא הכנה להעיקר בו, וזהו בחיצוניות ובגלוי,
אבל בפנימיות ושרש הענין הוא להיפך. וכמבואר
במ"א הטעם לזה שאין חינוך מצוה מן התורה, כי
הוא „למעלה" מענין המצות ושייך להתקשרות

(*) ראה לקלו"צ שם, שכתר שם טוב „הוא מה
שפירנס י"ב חדש את כל הבעלי חיים שהם בחי'
ביע... וביע הם למטה מהג' קוין דאצילות". וראה
שם החינוך לפי' הב' „קיו אילו הי' בדרא דכולא

נח ב

הקריב ע"ג המזבח, הרי "בהדי דקאתי שדא ב' מומא בניב שפתים ואמרי לה בדוקין שבעין, דוכתא דלדידן הוה מומא ולדידהו לאו מומא הוא" (וב- פרש"י: לדידהו לא הוי מומא להקריב לגבוה בבמה דידהו אלא מחוסר אבר). ומדיוק הלשון, "ולדידהו לאו מומא הוא" (ולא – "לאו פסול הוא" וכיו"ב), משמע, דגם אצל ב"נ הפסול דמחוסר אבר הוי מפני השם ד"בעל מוס", אלא דאצלם רק "מחוסר אבר" נחשב "בעל מוס" (וכשאינו חסר אבר נחשב תמים). משא"כ לדידן גם "בדוקין שבעין" הוי מומא.

ויש לבאר זה ע"פ משנ"ת במ"א באורך, שיש כמה דרגות ואופנים בענין השלימות והתמימות, וע"ד דרשת רז"ל¹⁰ עה"פ¹¹ "שנה תמימה" – "להביא את חודש העיבור", דאף שגם שנה פשוטה נקראת שנה¹² (שלימה) שלא חסר בה מאומה, מ"מ אינה "שנה תמימה", שתואר זה הוא רק לשנה מעוברת שיש בה י"ג חדשים¹³. והיינו לפי שהתואר "תמימה" מורה לא רק על שלילת חסרון, אלא על

א. גרסינן במס' זבחים: "עד שלא הוקם המשכן הבמות מותרות כו' והכל כשירין ליקרב, בהמה חי' ועוף זכרים ונקבות תמימין ובעלי מומין טהורין . . דאמר קראי ויבן נח מזבח לה' ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל עוף הטהור . . לאפוקי מחוסר אבר . . שנאסר לבני נח¹⁴ . . ומכל החי מכל בשר¹⁵ אמרה תורה הבא בהמה שחין ראשי איברין שלה". כלומר, אף שלב"נ ליכא איסור הקרבת בעל מוס כשמקריב בבמה (ועד"ז בקר- בנות שלפני מ"ת), מ"מ, יש איסור¹⁶ הקרבת מחוסר אבר.

ולכאורה משמע, דבעל מוס ומחוסר אבר הם ב' שמות ואיסורים שונים, ד"מוס" פירושו כל פגימה שהיא, עד שיש מוס שאינו מחמת חסרון באבר אלא רק שינוי לגבי אבר רגיל, משא"כ מחוסר סר אבר פירושו כמשמעו, חסרון.

אבל נ"ל דאינו כן, ע"פ דיוק ל' הש"ס¹⁷ (בסיפור דקמצא ובר קמצא), דכאשר שלח הקיסר קרבן לישראל ל-

(8) ראה גם ל' רש"י תמורה (ו, א ד"ה בני נח) "ב"נ נצטוו מלהקריב מחוסרי אברים . . אבל על מוס אחר לא כו", הרי ש"מוס", "חסר" הם שם א'. ולהעיר גם מל' חז"ל (קידושין סו, ב) "בעל מוס דעבודתו פסולה . . כשהוא שלם ולא כשהוא חסר" (ולא "כשהוא בעל מוס").

(9) ראה לקו"ש ח"ל ע' 45 ואילך. וראה גם לקו"ש ח"ח ע' 129 ואילך. ועוד.

(10) ערכין לא, א (במשנה).

(11) בזה כה, ל.

(12) ראה ר"ן נדרים סג, א במשנה (בשם הרשב"א). שו"ת נוב"י מהד"ק אה"ע ס"כ.

(13) או שנת החמה (ראה דעת רבי במשנה ערכין שם ובפרש"י. רש"י פרשתנו ח, יד).

(1) קטו, ב – קטו, א.

(2) פרשתנו ח, כ (ושם: העוף).

(3) ראה גם ע"ז ה, ב, נא, א. ירושלמי – פסחים פ"ט ה"ה: מגילה פ"א ה"א: סוטה פ"ט ה"ה – וקה"ע ופ"ט שם.

(4) פרשתנו ו, יט.

(5) ראה תוד"ה מנין – ע"ז ה, סע"ב ובגליון הש"ס שם. משנה למלך הל' מלכים פ"י ה"ז (ד"ה) ודע שמה שתירצו).

(6) ולהעיר דפסול מוס הוא רק "מאבראי", משא"כ מחוסר אבר (ראה בכורות לט, א. רמב"ם הל' איסורי מזבח פ"ב ה"א. מנ"ח שהובא לקמן סעיף ב).

(7) גיטין נו, א.